

ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ

Кафедра психології

СИЛАБУС
НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПППБ 1.3.7. «КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ»

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ
денної та заочної форм навчання

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«ПСИХОЛОГІЯ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»

Курс	III	
Семестр	6-й	
Вид контролю	залік	
Кількість годин / кредитів	120 год. / 4 кредити	
з них:	д. ф. н.	з. ф. н.
<i>лекції</i>	30 год.	8 год.
<i>практичні</i>		
<i>семінарські</i>	20 год.	6 год.
<i>індивідуальні завдання</i>	20 год.	20 год.
<i>самостійна робота</i>	50 год.	86 год.
Викладач	Калюжна Євгенія Миколаївна, к. пс. н., доцент	
Email:	epsi1974@gmail.com	
Консультації	ВТ, ЧТ – 11 ⁰⁰ –13 ⁰⁰	

1. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні та практичні питання клінічної психології: психологічні аспекти здоров'я і хвороби, особливості впливу психологічних чинників на стан здоров'я та перебіг захворювання, особливості індивідуального реагування на хворобливі стани, професійно значущі якості особистості медичних працівників, міжособистісні комунікації в медичній сфері, психосоціальні аспекти сучасних методів лікування, психотерапії та біомедичних технологій, психологічні аспекти медико-соціальної експертизи, психогігієна, психопрофілактика, біомедична етика.

Міждисциплінарні зв'язки. Курс «Клінічна психологія», відповідно до структурно-логічної схеми дисциплін, передбачених навчальним планом підготовки бакалаврів, викладається на ґрунті вивчення таких фундаментальних і прикладних дисциплін, як «Анатомія та еволюція нервової системи людини», «Психофізіологія», «Загальна психологія», «Психодіагностика», «Патопсихологія», «Диференціальна психологія», «Експериментальна психологія» та виступає базою для вивчення таких психологічних дисциплін, як «Основи психотерапії», «Психологія праці», «Юридична психологія», «Основи психологічної практики (практична психологія)», «Методика проведення психологічної експертизи в різних галузях психології», «Психосоматика», «Наркологія та наркозалежний стан», «Психологія девіантної поведінки», «Соціальна реабілітація психологічних відхилень».

Метою викладання навчальної дисципліни «Клінічна психологія» є забезпечення особистісної готовності студентів до майбутньої професійної діяльності через формування у них систематизованого уявлення щодо теоретико-методологічного фундаменту клінічної психології як галузі психологічного знання та її прикладного значення у вирішенні актуальних для сучасної психологічної науки практичних завдань.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Клінічна психологія» є:

- ознайомлення із категоріальним апаратом, методологічними принципами, методами та основними тенденціями розвитку клінічної психології;
- формування цілісного уявлення про специфіку клінічної психології як прикладної галузі психології та її місце у структурі психологічного знання;
- вивчення загальних закономірностей змінення та відновлення психічної діяльності при різних патологічних станах та аномаліях розвитку, роль психічних факторів у виникненні та подоланні різних недуг, у зміцненні здоров'я;
- оволодіння навичками застосування теоретичних знань у практичній діяльності клінічного психолога: психодіагностика, психокорекція, психотерапія, психогігієна, психопрофілактика, психореабілітація.

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення дисципліни студент повинен набути такі компетентності:

Загальні компетентності

Інструментальні компетентності:

- здатність до формування світогляду, розвитку людського буття, суспільства і природи, духовної культури;
- здатність до саморегуляції та здорового способу життя;
- здатність працювати з інформацією у бібліотеці та в Інтернеті.

Міжособистісні компетентності:

- здатність здійснювати комунікаційну діяльність;
- позитивне толерантне ставлення до несхожості та інших культур;
- здатність до критики та самокритики;
- міжособистісна взаємодія (робота в команді).

Системні компетентності:

- здатність працювати самостійно і автономно;
- здатність займати активну життєву позицію та розвивати лідерські якості;
- здатність виконувати професійну діяльність у відповідності до стандартів якості;
- здатність до формування культури мислення, її сприймання;
- здатність до навчання;
- здатність формувати нові ідеї (креативність).

Фахові компетентності

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні знати:

- теоретико-методологічну базу та специфіку клінічної психології як галузі знання;
- зв'язок клінічної психології із суміжними сферами знання (медичною психологією, психопатологією, психіатрією, патопсихологією, психофізіологією, нейрофізіологією, нейропсихологією, психосоматикою, соматопсихологією, неврозологією, віковою психологією, спеціальною психологією, дефектологією, корекційною педагогікою);
- зміст основних понять і категорій клінічної психології;
- види, форми і напрямки діяльності клінічного психолога;
- базові принципи і методи клініко-діагностичного дослідження;
- основні критерії та підходи до диференціації психічної норми і патології в клінічній психології;
- деонтологічні та біоетичні аспекти професійної діяльності клінічного психолога.

вміти:

- самостійно формулювати й розв'язувати професійні завдання у відповідності з клінічним запитом;
- співвідносити специфічні завдання, що виникають у діяльності клінічного психолога з контекстом актуальних проблем сучасної психологічної теорії та практики;
- орієнтуватись у виборі психологічних методів клініко-діагностичного дослідження;
- застосовувати найбільш розповсюджені у клініці психодіагностичні методики;
- проводити психологічне обстеження людини з урахуванням її нозологічної та вікової специфіки;
- узагальнювати результати клініко-психологічного дослідження та формулювати психологічні висновки;
- визначати можливості, форми та методи психодіагностичної, психокорекційної, психотерапевтичної, психогігієнічної, психопрофілактичної та психореабілітаційної роботи в діяльності клінічного психолога;
- застосовувати основні деонтологічні принципи психологічного супроводу лікувального процесу.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Підготовка студентів з курсу «Клінічна психологія» потребує використання активних форм навчання, які наближують навчальний процес до реальних професійних ситуацій.

Для активізації процесу навчання студентів у ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

✓ **на лекціях** чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага студентів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; заохочуються студенти до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

✓ **на семінарських заняттях** запроваджуються різні навчальні технології: розгорнута бесіда, обговорення проблем, дискусії; вирішення ситуаційних вправ; розв'язання проблемних питань; мозковий штурм; кейс-методи; презентації; аналіз конкретної ситуації; робота в малих групах; рольові та ділові ігри; банки візуального супроводження; письмовий контроль знань; індивідуальне та групове опитування; перехресна перевірка завдань з наступною аргументацією виставленої оцінки тощо.

✓ **самостійну роботу студента** викладач планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача; зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи студентів є чіткий контроль відвідування студентами занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

***Структура навчальної дисципліни
для студентів денної форми навчання***

Назва змістовних модулів, тем	Кількість годин					
	денна форма навчання					
	Усього	в тому числі				
		Лекції	Семі- нарські	Прак- тичні	СРС	Індивід робота
120	30	20	–	50	20	
Модуль I						
Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні основи клінічної психології як галузі знання						
<i>Тема 1.</i> Загальна проблематика клінічної психології	7	3	1	–	3	–
<i>Тема 2.</i> Історія виникнення, становлення і розвитку клінічної психології	7	2	1	–	4	–
<i>Тема 3.</i> Концептуальні підходи до аналізу психопатологічних явищ і феноменів	7	2	1	–	4	–
<i>Тема 4.</i> Критерії диференціації норми і патології в клінічній психології	7	2	1	–	4	–
<i>Тема 5.</i> Принципи і методи побудови клініко-психологічного дослідження	7	2	1	–	4	–
<i>Тема 6.</i> Стрес як фактор виникнення психічних і соматичних захворювань	7	2	1	–	4	–
<i>Тема 7.</i> «Внутрішня картина хвороби» як категорія клінічної психології	8	2	4	–	2	–
Разом за змістовим модулем 1	50	15	10	–	25	–
Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти клінічної психології						
<i>Тема 8.</i> Психологічні аспекти діяльності медичного персоналу	7	3	1	–	3	–
<i>Тема 9.</i> Психологічні аспекти лікувального середовища	7	2	1	–	4	–
<i>Тема 10.</i> Психологічні аспекти клініки	7	2	1	–	4	–
<i>Тема 11.</i> Напрямки практичної діяльності клінічного психолога	7	2	1	–	4	–
<i>Тема 12.</i> Психогігієна та психопрофілактика як превентивна робота клінічного психолога	7	2	1	–	4	–
<i>Тема 13.</i> Психологія медицини праці	7	2	1	–	4	–
<i>Тема 14.</i> Організація наукових досліджень в галузі клінічної психології та сфера їх впровадження	8	2	4	–	2	–
Разом за змістовим модулем 2	50	15	10	–	25	–
Усього годин за модулем I	100	30	20	–	50	–
Модуль II						
ІНДЗ	20	–	–	–	–	20
Усього годин:	120	30	20	–	50	20
Підсумковий контроль – залік						

Структура навчальної дисципліни
для студентів заочної форми навчання

Назва змістовних модулів, тем	Кількість годин					
	заочна форма навчання					
	Усього	в тому числі				
		Лекції	Семінарські	Практичні	СРС	Індивідуальна робота
	120	8	6	–	86	20
Модуль I						
Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні основи клінічної психології як галузі знання						
<i>Тема 1.</i> Загальна проблематика клінічної психології	7	1	–	–	6	–
<i>Тема 2.</i> Історія виникнення, становлення і розвитку клінічної психології	7	1	–	–	6	–
<i>Тема 3.</i> Концептуальні підходи до аналізу психопатологічних явищ і феноменів	7	1	–	–	6	–
<i>Тема 4.</i> Критерії диференціації норми і патології в клінічній психології	7	1	–	–	6	–
<i>Тема 5.</i> Принципи і методи побудови клініко-психологічного дослідження	7	–	1	–	6	–
<i>Тема 6.</i> Стрес як фактор виникнення психічних і соматичних захворювань	7	–	1	–	6	–
<i>Тема 7.</i> «Внутрішня картина хвороби» як категорія клінічної психології	8	–	1	–	7	–
Разом за змістовим модулем 1	50	4	3	–	43	–
Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти клінічної психології						
<i>Тема 8.</i> Психологічні аспекти діяльності медичного персоналу	7	1	–	–	6	–
<i>Тема 9.</i> Психологічні аспекти лікувального середовища	7	1	–	–	6	–
<i>Тема 10.</i> Психологічні аспекти клініки	7	1	–	–	6	–
<i>Тема 11.</i> Напрямки практичної діяльності клінічного психолога	7	1	–	–	6	–
<i>Тема 12.</i> Психогігієна та психопрофілактика як превентивна робота клінічного психолога	7	–	1	–	6	–
<i>Тема 13.</i> Психологія медицини праці	7	–	1	–	6	–
<i>Тема 14.</i> Організація наукових досліджень в галузі клінічної психології та сфера їх впровадження	8	–	1	–	7	–
Разом за змістовим модулем 2	50	4	3	–	43	–
Усього годин за модулем I	100	8	6	–	86	–
Модуль II						
ІНДЗ	20	–	–	–	–	20
Усього годин:	120	8	6	–	86	20
Підсумковий контроль – залік						

Методи навчання

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (презентація, демонстрування; опорних сигналів; опорних конспектів);
- практичні методи (вправи; есе; практичні завдання; спостереження).

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії;
- лекції з помилками.

Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Контроль і оцінювання знань, вмінь та навичок студентів здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу і складається з двох етапів: поточного та підсумкового.

Поточний контроль здійснюється в процесі вивчення дисципліни на семінарських заняттях і проводиться у терміни, які визначаються календарним планом.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння теоретичного матеріалу, вироблення навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

- систематичність, активність, своєчасність та результативність роботи над вивченням програмного матеріалу дисципліни, у т.ч. виконання домашніх завдань та розв'язання задач;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання індивідуального завдання.

Об'єктом підсумкового контролю знань студентів у формі *заліку* є виконання усних та письмових завдань.

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Підсумкова оцінка курсу навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове тестування рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання практичних індивідуальних завдань. Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістові модулі. Остаточна оцінка рівня знань студентів **денної** форми навчання складається з рейтингу навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 75 балів, і рейтингу з атестації – 25 балів. Для студентів **заочної** форми навчання відповідно – з рейтингу навчальної роботи – 50 балів, і рейтингу з атестації – 50 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти

денної форми навчання

Поточне тестування та самостійна робота														Підсумковий тест	Сума			
Модуль I																		
Лекції та практичні заняття																		
Змістовий модуль 1							МКР 1	Змістовий модуль 2							МКР 2	ІНДЗ	25	100
21							6,5	21							6,5	20		
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7		Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14				
3	3	3	3	3	3	3		3	3	3	3	3	3	3				
75																		

Розподіл балів, які отримують студенти

заочної форми навчання

Поточне тестування, самостійна та контрольна робота														Підсумковий тест	Сума
Модуль I															
Лекції та практичні заняття															
Змістовий модуль 1							Змістовий модуль 2							50	100
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14		
50															

Шкала оцінювання: національна та ECTS

90-100 балів – **відмінно** (A, відмінно);

82-89 балів – **добре** (B, дуже добре);

75-81 балів – **добре** (C, добре);

68-74 балів – **задовільно** (D, задовільно);

61-67 балів – **задовільно** (E, достатньо);

35-60 балів – **незадовільно** (FX, з можливістю повторного складання);

1-34 балів – **незадовільно** (F, з обов'язковим повторним курсом).

Критерії оцінювання

Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в робочій навчальній програмі дисципліни. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і студентів на першому занятті.

Критерії оцінювання:

«ВІДМІННО» (А, 90-100 балів) – студент дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% питань, рішення задач та виконання вправ є правильними, демонструє знання матеріалу підручників, посібників, інструкцій, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформлює завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність і творчість у виконанні групових завдань;

«ДОБРЕ» (В, 82-89 балів, дуже добре; С, 75-81 балів, добре) – студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді не менш ніж на 75% питань, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність у виконанні групових завдань;

«ЗАДОВІЛЬНО» (D, 68-74 балів, задовільно; E, 61-67 балів, достатньо) – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 61% питань, або на всі питання дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача; при цьому враховується наявність конспекту за темою завдань та самостійність, участь у виконанні групових завдань;

«НЕЗАДОВІЛЬНО» (FX, 35-60 балів, незадовільно з можливістю повторного складання; F, 1-34 бали з обов'язковим повторним курсом) – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі питання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, має неповний конспект лекцій, індиферентно або негативно проявляє себе у виконанні групових завдань, загалом має поверхневе уявлення про основний навчальний матеріал, не може ним оперувати.

5. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Політика курсу полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

1. Науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти зобов'язані:

- 1) забезпечувати високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання;
- 2) дотримуватись норм педагогічної етики, моралі, поважати людську гідність майбутніх спеціалістів;
- 3) залучати здобувачів освіти до наукової діяльності;
- 4) дотримуватися в освітньому процесі академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами вищої освіти;
- 5) розвивати в осіб, які навчаються в Інституті, самостійність, ініціативу, творчі здібності;
- 6) дотримуватися законів України, статуту та Етичного Кодексу ІПК ДСЗУ, інших нормативно-правових актів.

2. Здобувачі вищої освіти, зобов'язані:

- 1) дотримуватися вимог законодавства, Статуту та правил внутрішнього розпорядку Інституту;
- 2) виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;
- 3) виконувати вимоги освітньої програми та досягати визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання:
 - не пропускати заняття без поважної причини та не запізнюватися;
 - брати активну участь в освітньому процесі, вести конспекти лекцій, практичних занять, готувати теоретичний та практичний матеріал, виконувати передбачені курсом вправи, вирішувати задачі та тестові завдання;
 - здійснювати самостійну підготовку до занять згідно до затвердженого плану;
 - відпрацьовувати пропущені заняття (лекції, практичні, семінарські) у вигляді рефератів, презентацій, розрахунків згідно з темою заняття під час консультацій викладача за розкладом кафедри не пізніше завершення семестру;
 - складати згідно з графіком поточний модульний контроль (ІНДЗ, контрольна робота) з дисципліни;

4) дотримуватись академічної доброчесності:

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилатись на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із Інституту.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Блейхер В.М. Клиническая психология / В.М. Блейхер. – Ташкент: Медицина, 2006. – 328 с.
2. Гальчук О.Я. Клінічна психологія: навчальний посібник / О.Я. Гальчук. – К.: Атіка, 2012. – 216 с.
3. Карвасарский Б.Д. Клиническая психология / Б.Д. Карвасарский. – СПб: Питер, 2006. – 960 с.
4. Клінічна психологія: навчальний посібник / укл. Ю.П. Никоненко. – К.: КНТ, 2016. – 369 с.
5. Клінічна психологія: словник-довідник / автор-уклад. С.В. Діденко. – К.: Академвидав, 2012. – 320 с. (серія «Nota bene»).
6. Клиническая психология / под. ред. М. Перри, У. Баумана. – СПб: Питер, 2003. – 1312 с. (Серия «Мастера психологии»).
7. Клиническая психология / Сост. Н.В. Тарабрина. – СПб.: Питер, 2000. – 280 с.
8. Колесник И.Т. Клиническая психология. Учебник / И.Т. Колесник, Е.А. Орлова / Под редакцией Г.И. Ефремовой. – М.: Издательство Юрайт, 2015. – 359 с. – (3-е издание, исп. и доп.).
9. Коляденко Н.В. Клінічна психологія: опорний конспект лекцій / Н.В. Коляденко. – К.: ІПК ДСЗУ, 2006. – 133 с.
10. Менделевич В.Д. Клиническая и медицинская психология. Практическое руководство / В.Д. Менделевич. – М.: «МЕДпресс-информ», 2002. – 592 с.
11. Парценьяк С.А. Клиническая психология: конспект лекций / С.А. Парценьяк, О.В. Леонтьев. – СПб: Изд-во Михайлова В.А., 2000. – 57 с.
12. Сидоров П.И. Введение в клиническую психологию: учебник для студентов медицинских вузов / П.И. Сидоров, А.В. Парняков. – Т.1. – М.: Академический проект, 2000. – 416 с.
13. Сидоров П.И. Введение в клиническую психологию: учебник для студентов медицинских вузов / П.И. Сидоров, А.В. Парняков. – Т.2. – М.: Академический проект, 2000. – 381 с.
14. Творогова Н.Д. Клиническая психология: энциклопедический словарь / Н.Д. Творогова. – М.: «Практическая медицина», 2016. – 608 с.
15. Титова Н.М. Клиническая психология: конспект лекций / Н.М. Титова. – М.: Приор издат, 2005. – 112 с.